

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-26>

УДК 330.34:332.142

Марта ДЕРГАЛЮК

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

<https://orcid.org/0000-0001-8791-9121>

e-mail: marta17.06@ukr.net

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

У статті розглянуто засади регулювання процесів цифрової трансформації регіональних економічних систем. Встановлено, що цифровізація розглядається як впровадження різноманітних технологій у всі сфери суспільного розвитку. Але, більш важливим для розвитку є саме цифрова трансформація. Цифрова трансформація розглядається як трансформація різноманітних економічних процесів, завдяки впровадженню нових бізнес-моделей, стратегій, систем, підходів та інших інструментів за рахунок використання цифрових технологій. Застосування цифрових технологій дає можливість впроваджувати нові інноваційні, креативні інструменти у різноманітних сферах суспільного розвитку, а також підвищувати ефективність функціонування усталених процесів. Обґрунтовано, що цифровізація регіональних економічних систем займає важливе місце у розвитку регіонів, підвищенні якості життя населення на всіх територіях та підвищенні рівня економічної безпеки розвитку суб'єктів економіки, активізації міжнародного співробітництва тощо. Важливе місце цифровізація має і для забезпечення децентралізації владних повноважень та виконання функцій, що були делеговані на місця. Досліджено основні нормативно-правові акти щодо забезпечення процесів цифрової трансформації регіонів України. Виокремлено позитивні наслідки цифрової трансформації регіональних економічних систем, до яких віднесено забезпечення швидкості передачі інформації, її обміну, зберігання та оброблення; підвищення ефективності управління за рахунок впровадження цифрових технологій; підвищення рівня забезпечення потреб споживачів за рахунок вчасного визначення їх запитів; забезпечення інтеграційних процесів на різних рівнях; полегшення доступу до отримання послуг в системах охорони здоров'я, освіти, фінансових послуг; подолання корупції та підвищення прозорості та ефективності роботи державних та місцевих органів влади тощо.

Ключові слова: цифровізація, цифрова трансформація, регіон, регіональна економічна система, розвиток.

Marta DERHALIUK

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

REGULATION OF DIGITAL TRANSFORMATION PROCESSES OF REGIONAL ECONOMIC SYSTEMS

The article presents the principles of regulating the processes of digital transformation of regional economic systems. It was established that digitalization is considered as the introduction of various technologies into all spheres of social development. But to a greater extent, digital transformation is the key to development. Digital transformation is considered as the transformation of heterogeneous economic processes due to the introduction of new business models, strategies, systems, approaches and other tools due to the use of digital technologies. The use of digital technologies provides an opportunity to introduce new innovative, creative tools in various spheres of social development, as well as to increase the efficiency of the functioning of established processes. It is substantiated that the digitalization of regional economic systems occupies an important place in the development of regions, improving the quality of life of the population in all territories and increasing the level of economic security of the development of economic entities, the activation of international cooperation, etc. Digitization also plays an important role in ensuring the decentralization of power and the performance of functions that are delegated to localities. The main normative legal acts regarding the provision of processes of digital transformation of the regions of Ukraine have been studied. The positive consequences of the digital transformation of regional economic systems are singled out, which include: ensuring the speed of information transmission, its exchange, storage and processing; increasing the efficiency of management through the introduction of digital technologies; increasing the level of meeting the needs of consumers based on the timely determination of their requests; ensuring integration processes at different levels; facilitating access to services in the healthcare, education, and financial services system; overcoming corruption and increasing the transparency and efficiency of work of state and local authorities, etc.

Keywords: digitization, digital transformation, region, regional economic system, development.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасні тенденції суспільного розвитку неможливо представити без цифровізації. Розвиток цифрової економіки виступає одним із напрямів постіндустріального суспільства, у якому знання, інформація, креативність набувають нового сенсу та значення. Глобалізаційні процеси та швидкість їх поширення зумовлюють поштовх для інтелектуалізації, інноваційності та цифровізації економічних процесів. Цифровізація впливає на всі процеси в економічних системах, у тому числі на розвиток регіональних економічних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання цифровізації економічних процесів були висвітлені у працях закордонних науковців: Д. Боннета, П. Друкера, М. Кастельса, Б. Кінга, П. Крея, Р. Ліпсі, Н. Лейна, Л. Ляміна, А. Макафі, А. Мана, Д. Ніла, К. Скінера, Н. Стебліна, Е. Тоффлера, М. Уейда, Г. Уестермана, С. Хаузера, К. Шваба та ін.

Процеси цифровізації трансформації економічних процесів на рівні регіональних економічних систем досліджували такі науковці, як Є. Бородін, М. Бутко, О. Вишневський, М. Дубіна, Н. Іванова, Г. Карчева, А. Кваско, С. Коляденко, В. Ляшенко, О. Попело, С. Тульчинська, Л. Шендерівська та ін. [2; 6–9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Проте, враховуючі сучасні тенденції трансформації економічних процесів, вплив військових дій на території України, що зумовлює активізацію наукового пошуку у напрямі цифровізації регіональних економічних систем із урахуванням європейського напрямку розвитку України та її регіонів.

Формулювання цілей статті

Метою статті виступає аналіз особливостей процесів цифровізації регіонів України, дослідження світового досвіду цифровізації та напрямів його імплементації в сучасних умовах військових дій на території України із урахуванням специфіки розвитку регіональних економічних систем.

Виклад основного матеріалу

В цілому цифровізація розглядається як впровадження різноманітних технологій у всі сфери суспільного розвитку [6]. Але, більш важливим для розвитку є саме цифрова трансформація.

Цифрова трансформація – це трансформація різноманітних економічних процесів, завдяки впровадженню нових бізнес-моделей, стратегій, систем, підходів та інших інструментів за рахунок використання цифрових технологій. Застосування цифрових технологій дає можливість впроваджувати нові інноваційні, креативні інструменти у різноманітних сферах суспільного розвитку, а також підвищувати ефективність функціонування усталених процесів.

Кабінетом Міністрів України, від 17 січня 2018 р. № 67-р було ухвалено розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки».

Також, затверджено план заходів щодо її реалізації, в якому було схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. Згідно з цією концепцією «Цифровізація» – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично забезпечує інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір.

У 2021 р. було ухвалено розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» [5], основною метою якої виступає розроблення та впровадження заходів щодо розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей, підвищення рівня цифрової грамотності населення.

Цифровізація регіональних економічних систем займає важливе місце у розвитку регіонів, підвищенні якості життя населення на всіх територіях та підвищенні рівня економічної безпеки розвитку суб'єктів економіки, активізації міжнародного співробітництва тощо. Важливе місце цифровізація має і для забезпечення децентралізації владних повноважень та виконання функцій, що були делеговані на місця.

Важливим для здійснення цифрової трансформації стало прийняття Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [4]. Суть цього закону полягає в урегулюванні правових, організаційних та фінансових відносин щодо функціонування режиму «Дія Сіті» з метою активізації розвитку цифрової економіки та забезпечення сприятливих умов для цифрового бізнесу, розвитку цифрової інфраструктури та спеціалістів у цифровій сфері.

Основним органом державної влади, що впроваджує політику цифровізації в Україні, є Міністерство цифрової трансформації України. Цифровізація регіональних економічних систем входить до стратегії розвитку держави та її регіонів, виступає одним із напрямів реалізації Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

Україна виступає учасником Програми «Цифрова Європа», що передбачає фінансування та сприяння процесам цифрової трансформації до 2027 р. Загальний фонд цієї програми для всіх країн становить 7,5 млрд. Євро. Щодо участі України, то за умовами даної програми передбачено фінансування на рівні 6 млрд евро за напрямками: високопродуктивний комп'ютеринг, штучний інтелект, цифрові навички, використання цифрових технологій в економіці та суспільстві [1].

Також, про цифровізацію зазначається у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [3]. В стратегії регіонального розвитку серед низки причин недостатнього рівня конкурентоспроможності регіонів зазначається «низький рівень цифровізації регіонів та цифрової обізнаності» [3]. Така констатація відбилась і на виокремлених пріоритетах регіонального розвитку до 2027 р., серед яких зазначається необхідність «підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації» [3].

Із урахуванням зазначених аспектів у стратегії регіонального розвитку у подальшому досить багато уваги приділено цифровізації, а саме, про неї йдеться мова при:

- забезпеченні цифровізації системи надання послуг у сфері соціального захисту у завданнях напрямку розвитку соціальної інфраструктури;
- сприянні належному облаштуванню туристичних маршрутів та об'єктів туристичних відвідувань та їх цифровізації при забезпеченні завдань у напрямі розвитку внутрішнього туризму;
- створенні на кожному рівні системи управління цифровізацією освіти та підвищення рівня цифрової грамотності педагогічних працівників при забезпеченні досягнення завдань у напрямі розвитку загальної середньої освіти;
- забезпеченні введення нових цифрових професій та створення у вигляді пілотних проєктів коледжів з новими цифровими професіями при досягненні цілей розвитку професійної освіти;
- забезпеченні навчання цифрової грамотності педагогічних працівників та населення сільських територій при досягненні завдання у напрямі розвитку сільських територій [3].

А також виокремлена оперативна ціль «розвиток інфраструктури та цифрова трансформація регіонів», у якій розписано завдання та напрями їх досягнення щодо цифрової трансформації регіонів у сфері цифрових комунікацій та у сфері цифрової інфраструктури.

Таким чином, можна зазначити, що процеси цифровізації були досить широко представлені у стратегічних напрямках розвитку регіональних економічних систем до 2027 р.

В цілому, цифровізація економічних процесів дозволяє отримати позитивні результати для суб'єктів господарювання, оскільки цифровізація дозволяє:

- забезпечити швидкість передачі інформації, її обмін, зберігання та оброблення;
- підвищити ефективність управління за рахунок впровадження цифрових технологій у виробничі та управлінські процеси;
- розширити можливості таких процесів як збут, маркетинг, комунікації;
- знизити капіталовкладення у розвиток бізнесу;
- підвищити рівень забезпечення потреб споживачів за рахунок вчасного визначення їх запитів та їх задоволення;
- забезпечити інтеграційні процеси на різних рівнях.

Також цифровізація дає можливість підвищити якість соціального забезпечення, завдяки полегшенню доступу до отримання послуг в системах охорони здоров'я, освіти, фінансових послуг; подолати корупцію та підвищити прозорість та ефективність роботи державних та місцевих органів влади за рахунок впровадження електронного уряду, електронних реєстрів та регламентів тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, результати проведеного дослідження дають можливість зазначити, що в Україні створено сприятливе нормативно-правове поле для повномасштабної цифрової трансформації регіональних економічних систем. Цифрова трансформація регіонального розвитку дає можливість отримати суттєві позитивні екстерналії, оскільки вона забезпечує появу та впровадження нових управлінських підходів до регіонального економічного розвитку, підвищує якість життя на всіх територіях, рівень економічної безпеки, сприяє впровадженню інновацій, дає можливість зменшити витрати суб'єктів господарювання, сприяє зменшенню корупції та виступає фундаментом демократичного розвитку.

Для досягнення максимального ефекту від цифрової трансформації важливим є взаємодія господарюючих суб'єктів, домогосподарств, державних та регіональних органів влади. Така взаємодія та загальні інтереси щодо активізації процесів цифрової трансформації підвищує конкурентоспроможність регіонів та забезпечує отримання синергетичного ефекту для розвитку територій.

Подальших досліджень у площині цифровізації регіональних економічних систем вимагають питання поширення цифрової культури серед всіх категорій населення для забезпечення підвищення якості життя населення.

Література

1. Shaping Europe's digital future. The Digital Europe Programme. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme> (дата звернення: 17.02.2023).
2. Дергалюк М.О., Тульчинська С.О. Організаційно-економічне забезпечення потенціалоформуючого простору регіонів в умовах цифровізації. Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал. 2022. № 4(32). С. 186–193.
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 5 серпня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.03.2023).
4. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України. № 1667-IX від 15.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 17.03.2023).
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України № 167-р, від 3.03.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.03.2023).

6. Самойлович А. Організаційно-економічне забезпечення надання цифрових послуг: європейський досвід. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. № 4 (32). С. 79–86. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/277011/271826>
7. Тульчинська С. О. Цифровізація як фактор розвитку регіональних економічних систем в умовах становлення постіндустріального суспільства. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 6. С. 13–17.
8. Хаустова М.Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. Міжнародний досвід реалізації програм та стратегії цифровізації. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. Вип. 2. С. 209–216. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261881/258267>
9. Цифровізація – один з головних пріоритетів держстратегії регіонального розвитку. Асоціація міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/cyfrovizaciya-odyn-zgolovnyh-priorytetiv-derzhstrategiyi-regionalnogo-rozvytku>.

References

1. Shaping Europe's digital future. The Digital Europe Programme. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme> (data zvernennia: 17.02.2023).
2. Derhaliuk M.O., Tulchynska S.O. Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia potentsialoformuiuchoho prostoru rehioniv v umovakh tsyfrovizatsii. Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia: naukovyi zhurnal. 2022. № 4(32). S. 186–193.
3. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na 2021-2027 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 695 vid 5 serpnia 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 03.03.2023).
4. Pro stymuliuvannia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini : Zakon Ukrainy. № 1667-ІKh vid 15.07.2021 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (data zvernennia: 17.03.2023).
5. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 167-r, vid 3.03.2021 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (data zvernennia: 21.03.2023).
6. Samoilych A. Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia nadannia tsyfrovyykh posluh: yevropeyskyi dosvid. Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia. 2022. № 4 (32). S. 79–86. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/277011/271826>
7. Tulchynska S. O. Tsyfrovizatsiia yak faktor rozvytku rehionalnykh ekonomichnykh system v umovakh stanovlennia postindustrialnogo suspilstva. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2023. № 6. S. 13–17.
8. Khaustova M.H. Derzhavna polityka v umovakh tsyfrovizatsii suspilstva. Mizhnarodnyi dosvid realizatsii proqram ta stratehii tsyfrovizatsii. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. 2022. Vyp. 2. S. 209–216. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261881/258267>
9. Tsyfrovizatsiia – odyn z holovnykh priorytetiv derzhstratehii rehionalnogo rozvytku. Asotsiatsiia mist Ukrainy. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/cyfrovizaciya-odyn-zgolovnyh-priorytetiv-derzhstrategiyi-regionalnogo-rozvytku>.